

<https://doi.org/10.15407/np.71.225>

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025.5:004]:346.7(477)

**Юлія Грищенко,**

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник

Інститут історії України

Національна академія наук України

e-mail: gonzzales@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2677-3821>

## **ГУМАНІТАРНІ ПРОЄКТИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ФОРМУВАННЯ, РОЗВИТКУ ТА ІНТЕГРАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Важливою складовою історичних досліджень історії національних та регіональних аспектів культури є уявлення про соціокультурний простір України у його різноманітності. Значне місце в реалізації загально-національного проєкту формування відповідного інформаційного поля займають бібліотечні ресурси. У цьому контексті окремий інтерес представляє діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) та реалізована за участі бібліотеки низка проєктів, що системно формують електронні ресурси, які забезпечують наукове бачення національної та регіональної специфіки, шляхи інтеграції інформації та слугують джерельною основою для дослідження історії та сучасності розвитку культурних процесів, досліджують різні аспекти розвитку соціокультурних тенденцій. Метою дослідження є загальний огляд науково-дослідних проєктів НБУВ в галузі формування та розвитку національних ресурсів історико-культурного розвитку України, розроблених фахівцями НБУВ, розбудови універсальних за змістом національних колекцій історико-культурної спадщини, формування на їх основі масштабних електронних цифрових ресурсів, що закладають засади для дослідження актуальних питань повноти та репрезентативності національного культурного простору.

*Ключові слова:* інформаційний соціокультурний простір України, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, цифрові колекції історико-культурної спадщини, національна історія, регіональна культура.

© Ю. Грищенко, 2024

Уявлення про багатоаспектність соціокультурного простору – від створення міфопоетичних образів регіонів до напрацювання системи наукового осмислення – потребує формування інформаційних баз джерельної інформації для цілої низки соціогуманітарних досліджень як важливої складової регіональних студій зокрема та загальнонаціонального проєкту формування відповідного інформаційного простору загалом. Важливе місце в реалізації цих завдань займають бібліотеки – і як культурні та інформаційні осередки громад, що реалізують краєзнавчі дослідження, популяризаційні культурно-освітні проєкти; і як ініціатори чи учасники масштабних, часто – міжгалузевих та міжінституційних – проєктів, спрямованих на науково-інформаційне забезпечення й осмислення процесів формування та розвитку соціокультурного простору України. Погоджуємось із думкою про те, що «механізми створення соціокультурного простору та національної соціокультурної консолідації потребують повноцінного й багаторівневого функціонування гуманітарного простору як інформаційно-комунікаційного середовища, у якому виробляється та функціонує взаємопов'язана система ідей, цінностей, ідеалів, міфів, стереотипів, образів, що впливають на суспільну свідомість, а також здійснюється реалізація проєктів формування національної пам'яті, передусім сучасної цифрової культури та цифрового формату культурної пам'яті (e-Культура, e-Culture): оцифрування культурної спадщини, створення метаданих культурних об'єктів, введення у широкий громадський обіг матеріалів установ культурної пам'яті (бібліотек, архівів, музеїв) тощо» [14, с. 193].

У цьому контексті окремий інтерес представляє діяльність Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) та реалізована за участі бібліотеки мережа проєктів, що системно формують електронні ресурси, які забезпечують наукове бачення як загальнонаціональної, так і локальної специфіки, слугують джерельною основою для різного роду регіональних досліджень, створення освітніх та культурних продуктів. До таких проєктів відносимо створення національної бібліографії, численних науково-довідкових видань, формування масштабних електронних бібліотек, архівів та окремих колекцій, а це у світовій практиці – завдання передусім

найбільших наукових бібліотек. Варто погодитись із науковим колективом НБУВ у їх висновку про органічність таких завдань для бібліотеки, у фондах якої сконцентровано найбільш повний масив літератури про Україну, разом з основною частиною наявних у нашій країні унікальних та рідкісних документів, особливо враховуючи, що НБУВ має вагоме дослідницьке, методологічне й системотехнічне підґрунтя як наукова установа та величезні напрацювання її вчених і спеціалістів щодо інтеграції всього багатства знань про Україну [8, с. 5].

Таким чином, **метою дослідження** є висвітлення практичних проєктів та теоретичних напрацювань, розроблених фахівцями НБУВ у галузі створення ресурсної бази історичних та культурологічних досліджень за 2020–2024 рр., що охоплюють проблематику функціонування національного соціокультурного простору. Робота заснована на системному і соціокомунікаційному підходах, а її методологічною основою став комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Отже, аналіз праць, спрямованих на теоретичне осмислення інформаційного аспекту розвитку соціокультурного простору України, дає підстави стверджувати, що в основі відповідних розробок НБУВ закладено декілька напрямів. Це, по-перше, дослідження, що розкривають діяльність наукових підрозділів бібліотеки, які працюють безпосередньо з фондами як історико-культурною спадщиною та науковим ресурсом [3, 4, 6, 7, 8, 9]; по-друге – дослідження, що стосуються бібліотечних цифрових проєктів [1, 10, 11, 12]; та, по-третє – цикл досліджень, пов'язаних із питаннями формування цілісного соціокультурного простору України як складової консолідаційних національних стратегій та інформаційного синтезу українського національного простору в контексті варіативності його соціокультурних кодів, динаміки трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві, зокрема, специфіки його формування в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства [2, 5, 10, 11, 12].

У контексті дослідження динаміки трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві цікавим видається висновок про те, що основним механізмом трансформаційних

процесів є культурний синтез, коли важливі суспільно-політичні явища чи їх окремі елементи спочатку фіксуються на джерелознавчому рівні, осмислюються в науковому дискурсі і, врешті, стають об'єктом інтелектуальних, мистецьких рефлексій, коли переживання таких подій на соціокультурному рівні приводить до включення їх проєкції до світоглядних орієнтацій суспільства [2, с. 14].

Розглянемо у першу чергу ті аспекти діяльності НБУВ, що спрямовані на розкриття фондів і при цьому заповнення «білих плям» у вітчизняній науковій гуманітаристиці та публічній історії. Власне, згадане заповнення «білих плям» бере початок від 90-х років минулого століття, коли набуття статусу національної бібліотеки незалежної України в умовах розвитку демократичного суспільства дали їй можливість, як зазначають автори фундаментальної праці з історії бібліотеки, «повернутися до принципів, визначених засновниками Бібліотеки в 1918 р., – служіння суспільству і державі, роботі на благо народу України, вітчизняної і світової культури» [9, с. 86].

Загалом цілий цикл праць, що стосуються історії і сучасної діяльності НБУВ та окремих її інститутів, висвітлює різні напрями роботи, спрямованої на інформаційне наповнення соціокультурного простору.

Збирання, зберігання, дослідження найцінніших книжкових і періодичних видань, образотворчих і музичних пам'яток України та інших країн, введення їх до наукового і культурного обігу через опис пам'яток, підготовку реєстрів, каталогів, покажчиків, баз даних, путівників по фондах – у сфері компетенції Інституту книгознавства НБУВ. Як зазначають його фахівці, книжкова культура потребує вивчення з огляду на її роль в історії суспільства та накопичені у великих бібліотеках масиви книжкових, журнальних, а також музичних та образотворчих пам'яток, необхідність введення їх у науковий обіг, бібліографічну фіксацію для пошуку книжкових пам'яток на відстані і в часі. Важливим також є наголошення того, що книга чудово вписується, принаймні в найближчій перспективі, у цифрове середовище [6, с. 6–7]. Складно переоцінити цінність електронних баз національного культурного надбання з точки зору

доступності й збереженості ресурсів, що є на сучасному етапі принципним у питанні наповнення соціокультурного простору.

Серед найцінніших, у силу унікальності та важливості для розкриття низки історичних та культурних процесів, у тому числі в прив'язці до їх регіональної специфіки, унікальні фонди Інституту рукопису НБУВ. Показово, що цей підрозділ, утворений у структурі бібліотеки від самого початку її заснування в 1918 р., за задумом фундаторів повинен бути орієнтований на «збирання історико-культурної спадщини українського народу та інших етносів, які історично проживали на території України, а також кращиків зразків писемної історії та культури різних країн світу» [4, с. 4]. Важливо також, у контексті згаданого вище завдання заповнення «білих плям» національної історії, а відтак – інформаційного соціокультурного простору і часу, враховувати, що тривалий радянський період не сприяв не лише оприлюдненню, а й опрацюванню цілої низки документів, пов'язаних із важливими аспектами нашого минулого. Тому, як справедливо наголошують фахівці Інституту рукопису, «довгий час Бібліотека виконувала роль збирача та зберігача інформації; нині основним завданням наукових та бібліотечних співробітників є наукове опрацювання полишеного їм у спадок неописаного історико-культурного надбання минулого та планомірне накопичення сучасної друкованої продукції й інших документальних джерел» [4, с. 6].

Ще один важливий напрям – науково-бібліографічні дослідження, що, з одного боку, розкривають насамперед цінні історико-культурні фонди, а з іншого – зосередилися на формуванні ретроспективної національної бібліографії у напрямі створення зведеного каталогу-репертуару української книги від найдавніших часів до наших днів, працюючи, відповідно, за принципом від унікальних пам'яток до всеохопного представлення української книги в інфопросторі. З точки зору регіональних аспектів соціокультурного простору України особливий інтерес становлять електронний каталог видань відділу зарубіжної україніки; електронний каталог «Періодичні видання України (газети), 1818–1922»; БД рукописів і стародруків картографічних видань XVI–XVIII ст. та багато іншої наукової продукції.

Дослідження та практична інформаційна робота з біобібліографії, теорії та методики біографістики, формування електронних баз історико-біографічної інформації слугує розбудові потужних і змістовних інформаційних ресурсів науки, освіти, культури, забезпеченню інформаційних потреб інтелектуального та духовного поступу сучасного українського суспільства. Серед згаданих заповнених зусиллями бібліотекознавців «білих плям» української історії і культури важливе місце займає історико-біографічна інформація. Тут ідеться про суттєве розширення уявлення про діапазон імен, які заслуговують на пам'ять і пошану з боку наступних поколінь [8, с. 127].

З організаційно-технічної точки зору йдеться про об'єднання в «цілісний плюралістичний, багатовимірний інформаційний ресурс» біографічних матеріалів, «нагромаджених, з одного боку, у довідкових виданнях (універсальних і галузевих енциклопедіях, словниках, збірниках, біобібліографічних покажчиках), а з іншого – у численних наукових працях різного формату, історико-літературних та історико-публіцистичних творах, а також на електронних носіях» [8, с. 129].

Варто наголосити також на активній розробці джерел з історії науки в Україні, репрезентованої в документальних фондах видатних діячів науки, культури, громадських діячів, що здійснюються співробітниками Інституту архівознавства НБУВ. Інститут є головним архівним підрозділом у системі Національної академії наук України, серед іншого – організовує діяльність щодо комплектування, наукового опрацювання, зберігання й суспільного використання Архівного фонду НАН України, наукового доробку вчених і діячів культури, що представляють усі регіони України і мають значну наукову цінність. Відтак забезпечує комплексне, з відображенням біографічних відомостей та інформації про діяльність, творчих здобутків і заслуг, розкриття місць зберігання й складу наукової спадщини, удоступнення інформації, надзвичайно важливої для дослідження історії науки [3, с. 5, 13].

Важливим результатом проаналізованих вище напрямів роботи НБУВ є формування **нижки електронних цифрових ресурсів** з одночасним напрацюванням та теоретичним узагальненням підходів до їх організації.

Утворення спеціалізованих тематичних інформаційних клас-терів, вагомість яких визначається авторитетом інституцій, які їх створюють, розглядаються фахівцями НБУВ як, з одного боку, ефективний метод забезпечення якісного споживання інфор-мації, а з іншого – спосіб створення багатоаспектного системного ресурсу. На думку авторів аналітичної записки «Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства», об'єднання за тематичною ознакою різних за харак-тером документів про певний предмет, зосередження їх в окремому комплексі, по-перше, «дає змогу більш детально та глибоко відобразити поняття теми та змістові зв'язки між ними»; по-друге – «є найбільш природним і привабливим для сприйняття людини способом подання інформації, а відповідно – її сприйняття»; і, нарешті, «сприяє докладнішому поданню джерел, досліджень, вражень щодо значимих подій і суспільних явищ в історії й культурі України» [14, с. 55]. Фахівці НБУВ виходять із того, що місією цифрової бібліотеки є надання прямого доступу до інформаційних ресурсів у структурованому та авторитетному вигляді, на основі поєднання інформаційних технологій, досягнень освіти і культури в сучасному бібліотечному обслуговуванні [11, с. 7].

Пропонована фахівцями НБУВ концепція ролі наукової бібліотеки у підтримці наукових досліджень перетворила наукову бібліотеку в активний сегмент електронної дослідницької інфраструктури і перед-бачає реалізацію трьох комплексів завдань відповідно до напрямів діяльності бібліотек: створення цифрових ресурсів національної пам'яті, рукописної, архівної та книжкової культурної спадщини, що зберігається в бібліотеках, як об'єкта наукового дослідження низкою гуманітарних наук; створення сучасного цифрового наукового ресурсу за всіма галузями та напрямками наук як джерельного ресурсу розвитку наукового простору та цифровий менеджмент (кураторство), який пов'язаний з формуванням цифрового ресурсу наукової літератури, що поповнює бібліотеку, та його існуванням у мережі; управління науковою інформацією, пов'язане з науково-технологічною підтримкою системи [10, с. 18–19].

Серед бібліотечних цифрових ресурсів соціогуманітарних дослі-джень, створених НБУВ, слід відзначити: згадані вище комплекс

бібліографічних баз даних національної бібліографії України; у тематичному блоці «Історико-культурні ресурси» вебпорталу бібліотеки представлено комплекс баз даних історико-культурних фондів (стародруки і рідкісні видання, бібліотечні зібрання та історичні колекції, образотворчі та музичні рукописи та видання, картографічні та газетні колекції), бази даних кодикологічних досліджень рукописних книг «Кодекс» та «Оправа», фондові системні ресурси в базах даних «Рукописний фонд» та «Архівний фонд НАН України», сайт Українського національного біографічного архіву. Прикладом складних історико-культурних цифрових ДН-проектів, під час реалізації котрих було відпрацьовано можливості співпраці вчених гуманітарного циклу знань, включаючи істориків, філологів, філософів, етнографів, мистецтвознавців, бібліотекознавців, бібліографів та ін., та спеціалістів у галузі технічних наук, які спільно розробляли концепцію створення такого ресурсу, є проект «Цифрова Україніка», представлений на сайті НБУВ ресурсом Е-бібліотека «Україніка» [10, с. 20–26]. У системі предметно-довідкових рубрик регіональну специфіку відображають рубрики «Географічні об'єкти», «Мови», «Народи», «Населені пункти», «Пам'ятки культури», «Пам'ятки природи», «Персоналії», «Території» тощо. Поряд з інтегрованим національним електронним інформаційним ресурсом архівних, рукописних і друкованих джерел Електронна бібліотека «Україніка» ([irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib)) має значний ресурс для підтримки досліджень регіональної культурної спадщини та її представників

У дослідженнях фахівців НБУВ об'єктивно стверджується, що реалізація сучасних наукових проектів з огляду на зростаючі обсяги інформаційних ресурсів потребує залучення безпосередньо до процесу дослідницької діяльності вчених та фахівців наукових бібліотек, які «накопили досвід активної присутності в глобальній мережі, системі наукових електронних комунікацій, відслідковують і першими впроваджують нові здобутки сучасних науково-інформаційних технологій створення цифрових ресурсів та пошукових систем» [12, с. 8].

Надзвичайно важливим видається спостереження про те, що названі та багато інших національних цифрових проектів України

свідчать, що значна їх кількість мали на меті «ліквідувати лакуни в дослідженні історичних, соціальних та культурних процесів в Україні (у текстах “Про проєкт” це позначається такими епітетами: закриті, знищені, маловідомі, малодоступні, малознані, малотиражні, невідомі, недоступні, раритетні, унікальні тощо). Водночас ці ресурси виконують функцію консолідації, збереження та надання широкого доступу у цифровому форматі до документів і артефактів, важливих для відображення різних аспектів життя українського суспільства» [14, С. 8].

Не менш принциповим є наголошення того, що «масштабні, авторитетні, популярні та резонансні проєкти, що відповідають головним маркерам національної ідентичності (держава, історія, територія, мова, персоналії, культура), були реалізовані національними установами України: науковими установами НАН України, закладами вищої освіти, національними бібліотеками, архівами, музеями». Розширюючи це спостереження, автори не відкидають аматорських проєктів, розглядаючи їх як «демонстрацію небайдужості українського суспільства до історії та національної спадщини, пошуків українського суспільного ідеалу, визначення маркерів національної ідентичності, вираження та збереження регіональної самобутності», а також вказують на їх компенсаційний характер: «зазвичай ці проєкти покривають ті інформаційні ніші, які не знайшли розвитку в межах проєктів національного рівня» [14, с. 60].

Проте в першу чергу фахівці розглядають дослідницьку інфраструктуру як засоби, що надають ресурси та послуги науково-дослідним спільнотам для проведення досліджень та сприяння інноваціям. Важливим є наголошення того факту, що «за останні роки бібліотеки привнесли в електронне інформаційне середовище свої сильні риси: якісну каталогізацію ресурсів, стандарти опису та систематизації документів, турботу про збереження цифрового твору. Бібліотеки представили світу якісно упорядковані та описані електронні колекції, пов'язані зі збереженням культурної спадщини та наданням доступу до неї не лише науковцям, а й широким верствам населення» [12, с. 15].

Наголошено особливе значення для формування цифрових ресурсів науки в Україні національних наукових бібліотек НАН України

як таких, що покликані збирати продукти наукового знання універсального характеру і з усього світу, а також формувати сучасні ресурси науки як наукові інформаційні джерела. Управління такими ресурсами з метою організації доступу визнається вкрай важливою діяльністю сучасних бібліотек, які займаються науковим опрацюванням та оцифровуванням власних історико-культурних фондів, та створення інтелектуальних ресурсів з метою залучення до сучасної гуманітарної науки як джерел історичного розвитку суспільства, а також й накопичення інформації про сучасний розвиток наукових знань та управління інформацією [14]. Цифрові проєкти в незалежній Україні розглядаються як такі, що є вираженням європейських цінностей громадянського суспільства, яке сприяє збереженню культурного розмаїття та особистій самореалізації.

Також важливо відзначити, що саме в контексті бібліотекознавчих досліджень у сучасній соціокомунікативістиці відбувається осмислення, узагальнення та засвоєння зарубіжного досвіду реалізації цифрових проєктів. Дослідниками НБУВ проаналізований міжнародний досвід західних держав у регулюванні культурної політики та створенні цифрового ресурсу культурної спадщини, реалізація концепцій культурної політики країн ЄС у галузі культури супроводжувалася створенням міжнародних робочих груп, започаткуванням проєктів і програм, затвердженням методик, націлених на узгодження усіх параметрів підготовки мережевого ресурсу та інформаційно-технологічних платформ, розробкою комплексних технологій консолідації культурної спадщини, що також потребувало значного часу. Аналіз міжнародної діяльності та національних проєктів вирішення питань інтеграції культурної спадщини дав змогу зробити висновки про те, що для України найближчою стала модель ЄВРОПЕАНИ, побудована на засадах цифрової інтеграції ресурсів культурної пам'яті народів різних європейських країн та інституційної конвергенції [14, с. 155].

Висновки аналітичної записки «Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства» засвідчили, що значну роль у напрацюванні загального позитивного іміджу України та української культури найближчим часом будуть

відігравати потужні національні цифрові проекти, особливо консолідовані ресурси установ соціальної пам'яті.

На окрему увагу заслуговує діяльність інформаційно-аналітичних підрозділів наукових бібліотек, зокрема таких як Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Фонд Президентів України, Національна юридична бібліотека Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, що здійснюють на регулярній основі видання інформаційно-аналітичних журналів і бюлетенів, де відображаються сучасні тенденції регіональних аспектів стану українського суспільства, аналізують чинники консолідації суспільства на базі української культури, проводять моніторинг національного інформаційного та соціокультурного простору, розглядають проблеми збереження української ментальності, з формуванням національної державницької ідеології, що відображається не лише в колективних монографіях, а й на спеціальному сайті «Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ» (<http://nbuv.gov.ua>).

**Висновки.** Реалізовані Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського дослідження в галузі формування цілісного соціокультурного простору України як складової консолідаційних національних стратегій порушують важливі та актуальні питання формування ресурсів вітчизняного історичного й культурного процесу в усьому його етнічному, мовному, конфесійному та багатокультурному розмаїтті, різноманітності і різновекторності соціальних та регіональних вимірів. Науковий колектив обґрунтовано визначає важливість установ культури та національної пам'яті, у першу чергу – бібліотек та їхніх проектів для культурного синтезу та культурного регіоналізму українського соціокультурного простору. Дослідження осмислює функціонування вітчизняної інфосфери як важливого фактора забезпечення сталості та поступальності суспільного розвитку, напрацювання основних заходів із репрезентації в інформаційному просторі варіативності національного життя, найбільш дієвих інструментів неконфліктного представлення варіативності культурної пам'яті в соціокультурному просторі. З формуванням суспільного ідеалу тісно пов'язані проблеми утвердження загальнонаціонального пантеону знакових імен достойників,

який пропонується розвивати, напрямів його поступової еволюції, розширення, зокрема в плані формування регіональних та місцевих пантеонів [2, с. 15].

Отже, огляд досліджень та ресурсів діяльності НБУВ, спрямованих на формування та осмислення інформаційного аспекту розвитку соціокомунікаційного простору України, відповідних розробок НБУВ, свідчить, що реалізовано декілька актуальних напрямів, які дають змогу розкрити ґрунтовний внесок вчених НБУВ у формування цілісного соціокультурного інформаційного розвитку України, що сьогодні має важливе значення в умовах інформаційного співробітництва і інформаційних протистоянь воєнного часу, що надає можливість відстояти право України на незалежність та національний розвиток у сучасному глобалізованому світі.

### **Список бібліографічних посилань**

1. Бібліотечні портали знань : монографія / відп. ред. С. С. Гарагуля. Київ, 2022. 378 с.

2. Динаміка трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2019. 44 с.

3. Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: формування та дослідження Архівного фонду Національної академії наук України (2000–2020) : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2021. 350 с.

4. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: формування фонду, науково-дослідницька та науково-інформаційна діяльність, створення електронного ресурсу (2000–2021) : монографія / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2021. 516 с.

5. Інформаційний синтез українського національного простору в контексті варіативності його соціокультурних кодів : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2021. 60 с.

6. Історико-культурні фонди Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: дослідження,

організація доступу та створення електронного ресурсу (2000–2020) : монографія / відп. ред. Г. І. Ковальчук Київ, 2021. 616 с.

7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотекознавство та бібліотечна діяльність в інноваційному процесі розвитку (2002–2020) : монографія / відп. ред. О. М. Василенко. Київ, 2022. 507 с.

8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: розвиток національної бібліографії, біографічних досліджень та науково-бібліографічної діяльності (2000–2019) : монографія / відп. ред. В. І. Попик. Київ, 2019. 252 с.

9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : монографія / ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2019. 452 с.

10. Цифрові бібліотечно-інформаційні ресурси у розбудові наукового сегменту національного інформаційного простору : монографія / відп. ред. К. В. Лобузіна. Київ, 2021. 420 с.

11. Цифрові бібліотечні продукти і послуги в інформаційному забезпеченні державного розвитку : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2023. 75 с.

12. Цифрові бібліотечні ресурси та сервіси підтримки наукових досліджень: сучасні підходи та роль у науковій комунікації : аналіт. зап. / відп. ред. Л. А. Дубровіна. Київ, 2020. 60 с.

13. Формування цілісного соціокультурного простору України як складова консолідаційних національних стратегій : монографія / відп. ред. О. С. Онищенко. Київ, 2022. 224 с.

14. Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства : аналіт. зап. / відп. ред. Дубровіна Л. А., Київ, 2020. 68 с.

## References

1. Harahulia, S. S. (Ed.). (2022). Bibliotechni portaly znan [Library knowledge portals]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2019). Dynamika transformatsii uiavlen pro suspilnyi ideal v ukrainskomu suspilstvi: analitychna zapyska [Dynamics

of transformations of ideas about the social ideal in Ukrainian society: analytical note]. Kyiv [in Ukrainian].

3. Onyshchenko, O. S. (Ed.). (2021). Instytut arkhivoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: formuvannia ta doslidzhennia Arkhivnoho fondu Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy (2000-2020) [Institute of Archival Science of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: formation and research of the Archival Fund of the National Academy of Sciences of Ukraine (2000-2020)]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2021). Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: formuvannia fondu, naukovo-doslidnytska ta naukovo-informatsiina diialnist, stvorennia elektronnoho resursu (2000-2021) [Institute of Manuscripts of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: formation of the fund, scientific research and scientific information activities, creation of an electronic resource (2000-2021)]. Kyiv [in Ukrainian].

5. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2021). Informatsiinyi syntezy ukrainskoho natsionalnoho prostoru v konteksti variatyvnosti yoho sotsiokulturnykh kodiv: analitychna zapyska [Information synthesis of the Ukrainian national space in the context of the variability of its socio-cultural codes: analytical note]. Kyiv [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, H. I. (Ed.). (2021). Istoryko-kulturni fondy Instytutu knyhoznavstva Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: doslidzhennia, orhanizatsiia dostupu ta stvorennia elektronnoho resursu (2000-2020) [Historical and cultural funds of the Institute of Book Studies of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: research, organization of access and creation of an electronic resource (2000-2020)]. Kyiv [in Ukrainian].

7. Vasylenko, O. M. (Ed.). (2022). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: bibliotekoznavstvo ta bibliotechna diialnist v innovatsiinomu protsesi rozvytku (2002-2020) [V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: library science and library activities in the innovative process of development (2002-2020)]. Kyiv [in Ukrainian].

8. Popyk, V. I. (Ed.). (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: rozvytok natsionalnoi bibliohrafii, biohrafichnykh doslidzen ta naukovo-bibliohrafichnoi diialnosti (2000-2019)

[V. I. Vernadsky National Library of Ukraine: development of national bibliography, biographical research and scientific and bibliographic activities (2000-2019)]. Kyiv [in Ukrainian].

9. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2019). Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho u pershe desiatylittia nezalezhnosti Ukrainy (1991-2002) [V. I. Vernadsky National Library of Ukraine in the First Decade of Independence of Ukraine (1991-2002)]. Kyiv [in Ukrainian].

10. Lobuzina, K. V. (2021). Tsyfrovi bibliotechno-informatsiini resursy u rozbudovi naukovooho sehmentu natsionalnoho informatsiinoho prostoru [Digital library and information resources in the development of the scientific segment of the national information space: monograph]. Kyiv [in Ukrainian].

11. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2023). Tsyfrovi bibliotechni produkty i posluhy v informatsiinomu zabezpechenni derzhavnoho rozvytku : analitychna zapyska [Digital library products and services in the information support of state development: analytical note]. Kyiv [in Ukrainian].

12. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2020). Tsyfrovi bibliotechni resursy ta servisy pidtrymky naukovykh doslidzhen: suchasni pidkhody ta rol u naukovii komunikatsii: analitychna zapyska [Digital library resources and services to support scientific research: modern approaches and role in scientific communication: analytical note]. Kyiv [in Ukrainian].

13. Onyshchenko, O. S. (Ed.). (2022). Formuvannia tsilisnoho sotsiokulturnoho prostoru Ukrainy yak skladova konsolidatsiinykh natsionalnykh stratehii [Formation of a integral socio-cultural space of Ukraine as a component of consolidation national strategies]. Kyiv [in Ukrainian].

14. Dubrovina, L. A. (Ed.). (2020). Formuvannia suspilnoho idealu v umovakh hlobalizovanoho svitu ta informatsiinoho suspilstva: analitychna zapyska [Formation of the social ideal in the conditions of the globalized world and information society: analytical note]. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.08.2024.

**Yulia Hryshchenko,**

PhD (History), Senior Researcher,

Department of historical regionalistics

of Institute of History of Ukraine

of the National Academy of Sciences of Ukraine

e-mail: gonzzales@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2677-3821>

**Humanitarian Projects and Research in the Field of Formation,  
Development and Integration of the Socio-Cultural Information Space  
of Ukraine in the Activities of the V. I. Vernadsky National Library  
of Ukraine**

An important component of historical research into the history of national and regional aspects of culture is an understanding of the socio-cultural space of Ukraine in its diversity. Library resources play a significant role in the implementation of the nationwide project of forming the appropriate information field. In this context, the activities of the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky (NBUV) and a number of projects implemented with the participation of the Library, which systematically form electronic resources, which provide a scientific vision of national and regional specifics, ways of integrating information and serve as a source basis for studying the history and present-day development of cultural processes, explore various aspects of the development of socio-cultural trends, are of particular interest. The purpose of the study is a general overview of the scientific and research projects of the National Library of Ukraine in the field of formation and development of national resources of historical and cultural development of Ukraine, developed by specialists of the National Library of Ukraine, the development of universal in content national collections of historical and cultural heritage, the formation on their basis of large-scale electronic digital resources that lay the foundations for the study of topical issues of the completeness and representativeness of the national cultural space. The importance of inter-institutional projects in the implementation of the tasks set is emphasized. The works of librarians aimed at the theoretical understanding of the information aspect of the development of the socio-cultural space of Ukraine are summarized. The main directions of the relevant developments of the National Library of Ukraine are determined: first, studies that reveal the activities of the scientific divisions of the Library that work directly with the funds as historical and cultural heritage and scientific resources; secondly, studies related to library digital projects; and, thirdly, a cycle of research related to the issues of forming a holistic socio-cultural space of Ukraine as a component of consolidation

national strategies and information synthesis of the Ukrainian national space. This allowed us to reveal the profound contribution of the scientists of the National Library of Ukraine to the formation of a holistic socio-cultural information development of Ukraine, which today is of great importance in the conditions of information cooperation and information confrontations of war-time, providing an opportunity to defend Ukraine's right to independence and national development in the modern globalized world.

*Keywords:* information socio-cultural space of Ukraine, V. I. Vernadsky National Library of Ukraine, digital collections of historical and cultural heritage, national history, regional culture.